

Ollscoil Chathair
Bhaile Átha Cliath
Dublin City University

**Боротьба за майбутнє: жінки та змагання за
незалежність України у XX – XXI століттях**
Корупція, гендер та сталий розвиток (КОГС). Аналітична
записка № 3

Олеся Житкова, Роберт Гілландерс, Доріс Адж-Еке, Євгенія Майга

Період ХХ – початку ХХІ століття ознаменувався трьома важливими явищами в українській історії, які умовно називають Визвольними змаганнями. Перші Визвольні змагання – це боротьба за українську державність під час Першої світової війни та Української революції 1917 – 1921 років. Другі Визвольні змагання – це боротьба за українську державність у 1939 – 1956 роках, а Треті Визвольні змагання охоплюють діяльність із збереження незалежності держави в умовах російської військової агресії проти України з 2014 року.

Впродовж цих змагань жінки були активними учасницями і виконували безліч ролей, кожна з яких була важливою для життєздатності справи. Хоча між деякими з цих подій минуло понад сто років, існує багато спільного в мотивах і формах участі жінок у виборюванні української держави та її незалежності.

Масштаби участі жінок у національно-визвольній боротьбі за державність в Україні у 1917 – 1921 роках були досить широкими. Після Лютневої революції 1917 року в Російській імперії частина українського населення, яка раніше була інкорпорована до її складу, здобула можливість відродити власну державу. Західні території України (історико-етнографічні регіони Галичини, Буковини та Закарпаття) перебували в межах Австро-Угорської імперії, і з 1918 року українці отримали можливість самостійного політичного розвитку і на цих землях.

У 1917 – 1921 роках на території сучасної України існували різні форми національної державності з політичними режимами Української Центральної Ради (УЦР), Гетьманату Павла Скоропадського, Директорії Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) та іншими суспільними рухами. Водночас цей період характеризувався постійною політичною та військовою боротьбою і спробами сусідніх держав знову окупувати українські землі. Жінки брали участь у захисті незалежності новостворених держав. Серед них були жінки-депутати, члени урядів, військовослужбовці, засновники та члени громадських організацій. Хоча державність не була збережена, а Україна була окупована СРСР, українські жінки залишалися потужною силою.

Другі Визвольні змагання знову відбувалися на тлі світової війни і тривали ще багато років після неї. Якщо в попередній боротьбі деякі політичні та громадські структури і армії мали офіційний статус, то

тепер патріотичний рух майже повністю перебував у підпіллі. Тому роль жінок характеризувалася ще більшою універсальністю та багатозадачністю.

Одним із найяскравіших прикладів національно-визвольної діяльності жінок у цей період є їхня участь у лавах Організації Українських Націоналістів (ОУН) та Української Повстанської Армії (УПА). Жінки займалися політичною та військовою діяльністю, брали на себе завдання медичного персоналу, матеріального забезпечення, розвідниць, зв'язкових, агітаторів. Боротьба тривала десятиліттями, але репресивний радянський режим придушував ці спроби.

Після розпаду СРСР у 1991 році Україна відновила свою незалежність. Почався процес відродження української суспільно-політичної думки та культури, формування державних інститутів, оновлення соціально-економічної системи та розвиток міжнародних відносин між незалежною Україною та іншими державами. Хоча Російська Федерація формально визнала незалежність і суверенітет України, вона від самого початку прагнула зберегти політичний та економічний контроль над Україною. Зрештою, Росія розпочала війну проти України у 2014 році та ескалувала її у 2022 році. Впродовж усієї російсько-української війни українські жінки продовжують бути членами різних структур у Збройних силах України (ЗСУ), а віднедавна – у Силах територіальної оборони. Жінки допомагають зберегти незалежність як депутати, урядовці, дипломати, правозахисниці та активістки.

Дослідження історичного минулого вказує на важливість соціальних і політичних проблем у формуванні рішення жінок приєднатися до боротьби за свободу України. Загрози національному виживанню також чітко мотивують жінок брати до рук зброю і долучатися до підтримки зусиль із захисту своїх родин і своєї країни. Після того, як російське вторгнення буде повністю відбите, активізм і залученість стануть важливим внеском у відбудову і зміцнення України.

Понад 50% респондентів (переважно жінок) нещодавно проведеного проектом «КОГС» дослідження повідомляють, що вони були залучені до громадського чи політичного активізму, а культурний активізм є другим найпоширенішим видом активізму (близько 20%). Деякі люди мали досвід у різних видах активізму. Опитані також зазначили, що значну частину своєї громадської діяльності вони присвячують волонтерству на користь Збройних сил України. Ці найпоширеніші види активізму відображають прагнення українського суспільства. Дійсно, з моменту відновлення незалежності в Україні спостерігається

прагнення розвивати громадянське суспільство, де якомога більша частина залучена до процесу прийняття рішень.

Результати нашого дослідження показують, що жінки в Україні у XXI столітті займаються різними видами діяльності, які значною мірою пов'язані з утвердженням ідентичності нації, роботою для майбутнього громадян, нагальними питаннями збереження незалежності країни.

Ви можете знайти посилання на повну версію документу та всі праці «КОГС» сайті Антикорупційного дослідницького центру Дублінського Міського Університету: <https://www.dcu.ie/arc>

Соцмережі (платформа X): [@DCU_ARC](#)

«Корупція, гендер і сталий розвиток» (КОГС) фінансується Ірландською дослідницькою радою з гуманітарних і соціальних наук.